

КBTU JSC Бизнес мектебінің деканының институционалдық, бағдарламалық және бастапқы бағдарламалық аккредитация (2024–2025) нәтижелерін талдау туралы

Білім сапасын қамтамасыз ету жөніндегі Тәуелсіз агенттік (IQAA) ұсынған сыртқы сарапшы топтарының есептерін талдау Ресейдің жоғары білім беру саласындағы сыртқы сапаны қамтамасыз ету жүйесінің жағдайы мен даму тенденцияларының жан-жақты шолуын береді. Менеджмент және экономика мамандарын дайындайтын КBTU JSC Бизнес мектебінің деканы ретінде мен бизнес және менеджмент саласындағы білім беру бағдарламалары үшін осы құжаттың методологиялық негіздері, негізгі қорытындылары мен практикалық салдарына қатысты бірқатар мазмұнды байқауларды ұсынуды қажет деп санаймын.

Бірдей үлгідегі жоғары оқу орындарының институционалдық және бағдарламалық аккредитация нәтижелерін салыстыруға негізделген талдаудың әдіснамалық шеңбері жарияланған және іс жүзінде енгізілген сапаны қамтамасыз ету механизмдерінің сәйкестігін анықтауда өте тиімді болып көрінеді. Құжатта стандарттарға сәйкес болудың жоғары институционалдық көрсеткіштері мен нақты оқу бағдарламалары деңгейіндегі жергілікті мәселелер арасындағы алшақтық қазіргі университет басқаруының негізгі дилеммасын көрсетеді: стратегиялар, саясаттар мен ережелердің ресми түрде болуы олардың бөлімдердің операциялық тәжірибесіне тиімді енгізілуін қамтамасыз етпейді. Бизнес мектебі үшін бұл мәселе аса өзекті, себебі менеджмент және экономика мамандықтары бойынша оқу бағдарламалары кәсіби тәжірибеге жоғары дәрежеде сәйкес келеді, бизнес ортасының өзгерістеріне үздіксіз бейімделуді талап етеді және кәсіби қауымдастықпен тығыз интеграцияны қамтиды.

Аккредиттелген білім беру бағдарламаларының құрылымын оқу деңгейі бойынша талдау күтпегендей бакалавриат бағдарламаларының басым екенін көрсетеді: олар жалпы бағдарламалар санының 60,8 пайызын құрайды. Сонымен бірге бизнес-білім беру бағдарламалары үшін әртүрлі деңгейдегі даярлық көлемінің арақатынасы аса маңызды. Менеджмент пен бизнес-администрирование мамандықтары бойынша магистрлік бағдарламалар 30,1 пайызды құрап, басқару резервін қалыптастыруға және көшбасшылық әлеуетін дамытуға қызмет етеді, ал докторантура бағдарламалары (9,2 пайыз) басқару шешімдеріне ғылыми негіз қалыптастырып, ғылыми-зерттеу кадрларын дайындайды. Экономикалық трансформация мен экономикалық қызметтің барлық деңгейінде менеджменттік құзыреттерді дамыту қажеттілігінің фонында тәжірибелі мамандарға бағытталған магистрлік бағдарламаларды, сондай-ақ академиялық зерттеулер мен қолданбалы консалтингті біріктіретін докторлық бағдарламаларды кеңейту механизмдерін талқылау орынды болып көрінеді.

Талдауда көрсетілгендей, Қазақстандағы аккредиттелген жоғары оқу орындары мен оқу бағдарламаларының өңірлер бойынша бөлінісі Оңтүстік өңірде (58 пайыз) айтарлықтай шоғырланғанын көрсетеді, бұл демографиялық және экономикалық факторлармен сәйкес келеді. Аймақтық айырмашылықтар бизнес-білім беру үшін аса маңызды, себебі бизнес ортасының ерекше сипаты, экономика құрылымы және еңбек нарығының қажеттіліктері аймақтар бойынша әртүрлі. Аймақтық контексті ескермей әзірленген менеджмент оқыту бағдарламалары өзектілігін жоғалтып, бәсекеге қабілетсіз болу қаупі бар. Осы тұрғыдан алғанда, жұмыс берушілердің қажеттіліктерін аймақтық мониторингтеу және бағдарлама мазмұнын жергілікті экономикалық жүйелердің ерекшеліктеріне бейімдеу механизмдерін әзірлеу маңызды.

Сәйкестік матрицасында ұсынылған бағдарламалық және институционалдық аккредитацияның салыстырмалы талдауы тәуекел аймақтарын және тұрақты сапа көрсеткіштері бар аймақтарды анықтауға мүмкіндік береді. Бизнес-білім беру бағдарламалары үшін ең маңызды нәтиже –

«Қоғамдық ақпарат» стандартына сәйкестіктің институционалдық деңгейде ең төменгі деңгейде екені анықталды. Басқару кадрларын даярлау контекстінде бұл стандарт әлеуетті жұмыс берушілерге, кәсіби қауымдастықтарға және түлектерге бағдарламалар туралы ақпараттың ашықтығын қамтамасыз ету қажеттілігіне байланысты қосымша мәнге ие болады. Бизнес-білім берудің беделдік механизмдеріне бағдарламаларды кәсіби қауымдастықта белсенді орналастыру, түлектердің жұмыспен қамтылу нәтижелері туралы қоғамдық есеп беру және еңбек нарығында біліктіліктерді мойындау жатады. Университеттердің ресми ресурстарында бизнес бағдарламалары туралы егжей-тегжейлі ақпараттың болмауы олардың мақсатты аудитория үшін тартымдылығын төмендетіп, халықаралық серіктестік мүмкіндіктерін шектейді.

Бизнес-білім беру контекстінде студенттерге бағытталған оқыту мәселесі методологиялық түсіндіруді қажет етеді. Басқару даярлау бағдарламаларында студенттерге бағытталған тәсіл дифференциалданған бағалаудың ресми рәсімдерімен немесе таңдаулы модульдердің кеңейтілген ауқымымен шектелмейді. Студенттерде кәсіби мансап бойы өзін-өзі басқару арқылы оқу қабілетін дамыту, белгісіздік пен анықсыздық жағдайында ойланып шешім қабылдау дағдыларын қалыптастыру және кәсіпкерлік қызметте этикалық жауапкершілікті тәрбиелеу өте маңызды. Талдау курстардың нақты мазмұнын ескеретін айқын дифференциацияланған бағалау критерийлерінің және дипломдық жұмыстарды бағалаудың реттелген жүйесінің жоқтығын көрсетеді. Бизнес бағдарламалары үшін бұл мәселе дәстүрлі қорытынды бағалау формаларынан кәсіби құзыреттерді жан-жақты бағалауға көшу қажеттілігімен байланысты, оған кейс-стадилер, бизнес-жоспарларды әзірлеу, стратегиялық жобалар және нақты ұйымдарға арналған консалтингтік тапсырмалар кіреді.

Бакалавриат бағдарламаларының талдауы олардың жоғары оқу орындарының жалпы портфеліндегі салыстырмалы түрде төмен үлесін (7,5 пайыз) көрсетеді, бұл білім беру ұсыныстарының ауқымы жақсы қалыптасқанын білдіреді. Сонымен бірге, бизнес-білім беру саласында нарықтық ортаның динамикасы, жаңа секторлар мен мамандықтардың пайда болуы, цифрландыру әсерінен бизнес-модельдердің өзгеруі жаңа бағдарламаларды әзірлеуге үнемі қажеттілік тудырады. Бірінші цикл магистратура бағдарламаларының таратылымында «Бизнес, менеджмент және құқық» саласы бағдарламалардың 50 пайызын құрайтыны менеджмент даярлығына жоғары сұранысты көрсетеді; алайда бұл білім беру қызметтері нарығының осы сегментінде қанығу қаупін де білдіреді. Магистратура бағдарламаларын салалық басқару, инновациялық басқару, цифрлық трансформация, тұрақты даму және корпоративтік әлеуметтік жауапкершілік сияқты жоғары мамандандырылған бағыттарға диверсификациялау маңызды.

Бастапқы бағдарлама аккредитациясынан кейінгі пікірлердің типологиясы білім берудің әртүрлі деңгейлеріндегі нақты қиындықтарды көрсетеді. Бакалавриат бағдарламалары үшін «Студентке бағытталған оқу» стандартына қатысты пікірлердің басым болуы (53,7 пайыз) және «Оқытушылар құрамы» (51,2 пайыз) жаңа бағдарламаларды іске қосу кезінде оқыту тобын құру мен оқу үдерісін құрылымдауға байланысты типтік қиындықтарды көрсетеді. Магистратура бағдарламалары үшін пікірлердің «Оқытушылар құрамы» стандарты бойынша шоғырлануы (56,3 пайыз) және «Студенттерді қабылдау, академиялық көрсеткіштер, мойындау және сертификаттау» (50 пайыз) стандарттары бағдарламаға зерттеу компонентін енгізу және бәсекеге қабілетті студенттер тобын тарту қажеттілігімен сәйкес келеді. Мәселелердің бұл дифференциациясы әртүрлі деңгейдегі жаңа бағдарламаларға ресурстарды бөлуді жоспарлау үшін практикалық маңызы бар.

Құжатта талданған мүдделі тараптармен өзара әрекеттесу бизнес-білім беру сапасының ең маңызды аспектілерінің бірі болып табылады. Басқарушылық мамандық табиғаты бойынша ...-ге интеграциялануды қамтиды

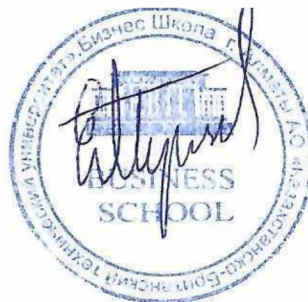
кәсіби қауымдастықпен, жұмыс берушілердің күтілімдерін түсінумен және өз құзыреттерін үздіксіз жаңарта алу қабілетімен байланысты. Талдау көрсеткендей, осы өзара әрекеттесудегі қиындықтар негізінен процестерге қатысты, яғни жүйелілік, тұрақтылық пен құжаттаудың жетіспеушілігінен туындайды. Бизнес мектебі үшін бұл қорытынды жұмыс берушілермен үздіксіз диалог жүргізу механизмдерін институционаландыру қажеттігін растайды, соның ішінде бағдарламалық кеңес беру кеңестерін құру, сауалнамалар мен фокус-топтарды тұрақты түрде өткізу, түлектердің мансаптық жолын бақылау және олардың дағдыларының еңбек нарығының талаптарына қаншалықты сәйкес келетінін талдау. Әсіресе маңыздысы – түлектермен байланысты дамыту, себебі ол кері байланыстың негізгі арнасы және студенттерге менторлық қолдау көрсетудің ресурсы болып табылады.

Сонымен бірге, осы талдау бизнес білімі контекстіндегі нәтижелерді түсіндірген кезде ескеру қажет бірқатар әдіснамалық шектеулерді қамтиды. Деректердің агрегацияланған сипаты «Бизнес, менеджмент және құқық» кең тобының шеңберіндегі жеке оқу салаларының ерекше сипаттамаларын ажыратып талдауға мүмкіндік бермейді. Бухгалтерлерді, қаржыгерлерді, маркетинг мамандарын, кадр менеджерлерін, логистика мамандарын және кәсіпкерлерді дайындайтын бағдарламалардың мазмұн, оқыту форматы және жұмыс берушілермен өзара әрекеттесу механизмдеріне қойылатын талаптары әртүрлі. Осы айырмашылықтарды аккредиттеу стандарттарына негізделген жалпыланған көрсеткіштерге келтіру нақты оқу бағдарламалары бойынша талдаудың диагностикалық құндылығын шектейді.

Жалпы алғанда, IQAA талдауы білім беру бағдарламалары деңгейіндегі басқарушылық шешімдер қабылдау үшін маңызды ақпараттық негіз болып табылады. Бизнес мектебі үшін талдау қорытындылары практикаға бағдарланған оқыту кадрларымен бағдарламаларды қамтамасыз ету, менеджерлік құзыреттерді дамытуға бағытталған оқыту әдістерін өзгерту, кәсіби қауымдастықпен өзара әрекеттестікті институционаландыру және бағдарламалар туралы ақпараттың ашықтығын қамтамасыз ету сияқты даму басымдықтарының маңыздылығын растайды. Ішкі сапаны бақылауды күшейту, мүдделі тараптармен өзара әрекеттестікті жүйелеу және бағдарлама деңгейінде институттық шешімдерді іске асыру — талдаудың қорытынды бөлімінде негізгі бағыттар ретінде анықталған — менеджмент және экономика мамандарын даярлаудың ерекше сипатын ескере отырып, нақты әдістемелік және ресурстық қамтамасыз етумен қолдауды қажет етеді.

КВТУ ЖШС Бизнес мектебінің деканы

2026 жылғы 13 сәуір

Е.Б. Мукашев